

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Mäkinen, Minna

Title: Katsaus : Museot

Year: 2022

Version: Published version

Copyright: © 2022 Outi Fingerroos, Konsta Kajander, Tiina-Riitta Lappi ja SKS

Rights: CC BY-NC-ND 4.0

Rights url: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

Please cite the original version:

Mäkinen, M. (2022). Katsaus : Museot. In O. Fingerroos, K. Kajander, & T.-R. Lappi (Eds.), *Kulttuurien tutkimuksen menetelmät* (pp. 155-158). Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Tietolipas, 274. <https://oa.finlit.fi/site/books/e/10.21435/tl.274/>

Katsaus: Museot

Minna Mäkinen

© <https://orcid.org/0000-0001-5486-6043>

Museot ovat paikkoja, joihin kerätään ja joissa säilytetään aineellisesta ja aineettomasta kulttuuristamme kertovia aineistoja (esineellisiä, visuaalisia, kirjallisia ja auditiivisia) ja niistä muodostettuja kokoelmia. Museoissa pidetään huolta aineistojen säilyvyydestä ja pyritään avaamaan kokoelmia, jotta jatkokäyttö olisi saavutettavampaa. Museot myös tarjoavat vaihtoehdon sekä omaan tutkimusaiheeseen liittyvän aineiston keruuseen että tutkimuksen valmistuttua tutkimusaineistojen asianmukaiseen säilyttämiseen.

Museokokoelmien rooli ja merkitys tutkimuksen aineistoina tai tutkimusaineistojen tallennuspaikkoina on toistaiseksi ollut suhteellisen vähäinen. Museot on pitkään mielletty – ja mielletään edelleen – korostuneesti näyttelytiloiksi, ei niinkään kokoelmia ja arkistoa-ineistoa esimerkiksi tutkijoiden käyttöön säilyttäväksi laitoksiksi. Toisen museoiden julkisuuskuvaa määrittävä piirre on niiden aikamuoto: museoiden ajatellaan kertovan vain menneistä ajoista. Kolmantena hyödyntämättömyyden syynä on yksinkertaisesti tiedon puute. Siitä huolimatta, että aineistojen digitalisoinnin myötä museokokoelmat ovat aiempaa paremmin esillä, erilaisten kokoelmien sisällöt tai aiheet eivät ole kovinkaan tunnettuja.¹ Edellä mainitut tekijät saattavat vaikuttaa siihen, että museota ei mielletä sopivaksi yhteistyötahoksi

1 Erilaisten museonäkemyksen rakentumisesta voi lukea lisää esimerkiksi Inkeri Hakamiehen vuonna 2021 valmistuneesta etnologian alan väitöskirjasta. Hakamies tarkastelee lähihistoriaan ajoittuvassa tutkimuksessaan erityisesti museoammattilaisuuden ja arjen museokäytäntöjen myötä muodostuneita käsityksiä museoista sekä työyhteisöinä että ideologisina organisaatioina. (Hakamies 2021.)

oman tutkimusaiheen valinnassa, aineistonmuodostuksessa ja -hallinnassa. (Ks. esim. Museoviraston kokoelmat ja yliopistojen tutkimustavoitteet 2019.)

Tämän päivän museotyössä kokoelmien kartunta on aiempaa tavoitteellisempaa ja ohjatumpaa. Museoissa on viime vuosina laadittu kokoelmapoliittisia ohjelmia, joissa määritellään museoille omia maantieteellisiä, ajallisia ja/tai temaattisia tallennusvastuita. Valtakunnallisella tasolla museoiden kokoelmayhteistyötä ohjaa muun muassa ammatillisten museoiden tallennus- ja kokoelmayhteistyöverkosto TAKO. TAKO-verkostoon on muodostettu seitsemän teema-alueita tai poolia,² joiden alle museot ovat asettautuneet omien tallennusvastuidensa mukaisesti. Pooliryhmissä jaetaan osaamista ja resursseja sekä suunnitellaan ja toteutetaan tallennus- ja kehittämishankkeita. (Mikä on TAKO 2020.)

TAKO-työskentely on tehnyt museoiden kokoelmatyöstä tiedostetumpaa: museoissa tiedetään nyt paremmin (sekä valtakunnallisesti että yksittäisten museoiden osalta), mitä kokoelmat sisältävät, mitä olisi hyvä poistaa, mitä pitäisi säilyttää ja millaisia uusia kokoelma-avauksia olisi hyvä tehdä. Tämä mahdollistaa uusien, entistä perustelumpien tutkimushankkeiden suunnittelun ja toteuttamisen vaikkapa yhteistyössä yliopistojen kanssa³. Museoiden tallennusyhteistyö yhteisine projekteineen on tehnyt kokoelmatyöstä paitsi tietoisempaa myös näkyvämpää. Museot ovat olleet ja tulevat olemaan jatkossa entistä enemmän esillä myös kokoelmiensa ja tallennusprojektiensa saaman julkisuuden välityksellä.

Museoiden kokoelmat ovat pääosin menneiltä ajoilta, mutta museot ovat entistä enemmän myös nykypäivän tallentajia ja dokumentoijia. Nykyaikaisen museot ovat sitä perinteisesti jo olleetkin, mutta myös muissa museoissa nykypäivän kulttuuri ja taide ovat tulleet tallennuksen kohteiksi. Nykypäivän dokumentointia, tuttavallisemmin ”nyky-

2 TAKOn poolit ovat jakautuneet seuraavien teemojen alle: ihminen ja luonto; yksilö, yhteisö ja julkinen elämä; arki; tuotanto, palvelut ja työelämä; viestintä, liikenne ja matkailu; taide, oppi ja kokemus; trendit, vaikuttajat ja käännekohtat (TAKO-poolit 2020).

3 Esim. Turun yliopiston humanistisen tiedekunnan ja Turun museokeskuksen yhteistyösopimus 2018. Ks. myös Lehtokari 2020.

dokua”, on Suomessa tehty erityisesti TAKO-yhteistyön aloitteesta ja kannustamana. Museoiden nykydoku poikkeaa sekä aikamuodoltaan että tutkimusotteeltaan perinteisemmästä museotutkimuksesta. Nykypäivän dokumentointia ja tutkimusta tehdään ilmiökeskeisesti, ilmiöiden kontekstointi erityisesti huomioiden. Nykydoku perustuu-kin enemmän ilmiöiden epäsuoraan dokumentointiin (haastattelut, havainnointi, visuaalinen dokumentaatio, kirjallinen materiaali) kuin perinteisempään esineiden tallentamiseen. Museoiden nykydoku-hankkeet tarjoavat luontevan kumppanuuden ja alustan myös kulttuurialojen opiskelijoille ja tutkijoille omien aineistojen tallentamiseen tai tutkimusaiheiden suunnitteluun (ks. esim. Keisalo 2019)⁴.

Museoiden ja yliopistojen yhteistyön vahvistamiselle tulevana vuotena on luotu kehyksiä vuonna 2018 julkaistussa museopoliittisessa ohjelmassa *Mahdollisuuksien museo*. Siinä linjataan, että kulttuurialan kehittyminen edellyttää museoilta ja kulttuuriperintöalan verkostoilta tiiviimpää tutkimusyhteistyötä muun muassa yliopistojen kanssa. Lisäksi peräänkuulutetaan aktiivista museo- ja kulttuuriperintöalojen poikkitieteellistä tutkimus- ja julkaisutoimintaa. Tähän tavoitteeseen päästään vain, jos museoiden kokoelmat ovat saavutettavia ja siten paremmin tutkimuksen kohteeksi ja lähdemateriaaliksi valittavissa⁵. Yhtenä käytännön toimenä ohjelmassa esitetään, että laaditaan tutkimuspoliittinen ohjelma museoiden kokoelma- ja tietovarantojen tutkimuksen edistämiseksi ja museoiden ja yliopistojen tutkimusyhteistyön kehittämiseksi. (*Mahdollisuuksien museo* 2018, 23–24.)

Museot ovat nyt aiempaa enemmän esillä julkisessa keskustelussa muun muassa kasvaneiden vierailijamääriensä, jopa kävijäennätystensä, vuoksi. Ne ovat myös avoimempia ja saavutettavampia digitaalisten kokoelmiensa ansiosta. Museoiden näyttelyt ja kokoelmat kertovat paitsi menneisyydestä myös nykypäivän kulttuurisista ilmiöistä.

4 Esim. Hotelli- ja ravintolamuseon sekä tutkijayhteisö AntroBlogin yhteistyö (ks. Keisalo 2019).

5 Tätä tavoitetta ovat tukeneet erilaiset museoiden yhteiset digitointiprojektit, jotka ovat tuottaneet käyttäjille museoiden kokoelmia ja arkistoja avaavia hakupalveluja. Näistä esimerkkeinä kansallisella tasolla operoiva Museoiden Finna (<https://museot.finna.fi/>) ja eurooppalainen hakupalvelu Europeana (<https://www.europeana.eu/fi>). Keväällä 2020 avautui uusi täydentyvä palvelu Digimuseo.fi (<https://digimuseo.fi/>).

Hyvänä esimerkkinä voisi mainita koronakevään 2020. Monissa suomalaisissa museoissa ryhdyttiin tallentamaan tämän erikoisen ajan vaikutuksia ihmisten arkeen (Rinta-Tassi 2020).

Näyttää siltä, että tulevaisuuden museoilla on aiempaa merkittävämpi rooli sekä kulttuurisina että yhteiskunnallisina toimijoina ja keskustelijoina. Museoista voi löytää materiaalia sekä arkisen elämän että marginaalisempien ilmiöiden tarkasteluun. Ne ovatkin entistä varteenotettavampi vaihtoehto yhteistyökumppaniksi niin opinnäytettä tekeville opiskelijoille kuin kulttuurisista ilmiöistä kiinnostuneille tutkijoille.

Lähteet

- Hakamies, Inkeri. 2021. *Practicing museums. Museum people, museum work and change in practic.* Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Keisalo, Marianna. 2019. Julkinen ruoka kertoo tarinoita meistä ja maailmasta. *AntroBlogi* 5.4.2019. Helsinki: Allegra Lab Helsinki ry. [viitattu 10.5.2022] Saatavissa: <https://antroblogi.fi/2019/04/julkinen-ruoka-food-future-forum/>.
- Lehtokari, Anniina. 2020. Monimuotoistuva yliopistojen ja museoiden yhteistyö. *MuseoPro*, Näkökulma 30.4.2020. Helsinki: Suomen Museoliitto. [viitattu 10.5.2022] Saatavissa: https://www.museopro.fi/fi/monimuotoistuva_yliopistojen_ja_museoiden_yhteistyö.
- Mahdollisuuksien museo. 2018. Opetus- ja kulttuuriministeriön museopoliittinen ohjelma 2030. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. [viitattu 10.5.2022] Saatavissa: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160600/OKM_11_2018.pdf?sequence=4&isAllowed=y.
- Mikä on TAKO. 2020. [viitattu 10.5.2022] Saatavissa: <http://tako.nba.fi/index>.
- Museoviraston kokoelmat ja yliopistojen tutkimustavoitteet. 2019. Tallennettu seminaari Suomen kansallismuseossa 17.9.2019. [viitattu 10.5.2022] Saatavissa: https://www.youtube.com/watch?v=ARjOrBC_36Q&feature=youtu.be.
- Rinta-Tassi, Minna. 2020. Museot taltioivat koronaviruskriisin jälkipolville: "Tätä aikaa voi pitää historiallisena käännekohtana". *Yle Uutiset* 25.3.2020. [viitattu 10.5.2022] Saatavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-11275266>.
- TAKO-poolit. 2020. Ks. Mikä on TAKO. 2020.
- TAKO. 2020. Ks. Mikä on TAKO. 2020.
- Turun yliopiston humanistisen tiedekunnan ja Turun museokeskuksen yhteistyösopimus. 2018. [viitattu 10.5.2022] Saatavissa: <https://www.utu.fi/fi/yliopisto/humanistinen-tiedekunta/yhteistyö/museokeskus>.